

sötét csíkok a Kis-Dunára merőlegesen haladtak. Az árvíz utáni magas talajvíz miatt pontosabb megfigyelést nem tudtunk végezni, de annyi bizonyossá vált, hogy a patakkal határolt lakott területre esik.

A 12. oszlop helye a Pilisből eredő Kenyérmezői-patak bal partján helyezkedik el. Ez a patak ma egyenesen a Kis-Dunába torkollik és átvágja az egykori falu területét is. A 18. sz. végi szabályozás előtt azonban abba a dunai mellékágba csatlakozott, amely az egykori temetőt is, ill. a falu területét Ny-ról és DNy-ről határolta.

A 12. oszlophelyen két középső bronzkori leletanyagot tartalmazó gödröt találtunk.

A feltárást végző intézmény a Magyar Mezőgazdasági Múzeum.

Munkatárs: Kőrösi Andrea archeozoológus.

MOLNÁR ERZSÉBET

117. Érd, Tepecs

(MRT 7. k. 9/18 lh.)

(Pest megye) V, LT, Kk, Tő

A Pest Megyei Múzeumok Igazgatósága 2006 tavaszán régészeti kutatást végzett az M6 autópálya M0-Érdi tető Pest megye területére eső szakaszán. Magyarország Régészeti Topográfiája kelta-római s középkori telepet jelöl itt a Sulák csatorna Ny-i partján. A 2001-ben folytatott terepbejárás során kiderült, hogy összeér a Topográfiában külön jelölt Akasztódomb (17. lh.) és Tepecs (18. lh.) lelőhely.

A 2006-ban feltárt terület kb. 1,5 ha volt, az összefüggően lehumuszolt felületen 108 objektum került elő. Többsége egy késő kelta (LT D) periódusba sorolható telephez tartozott.

A telepobjektumok többsége (62) gödör. Nagy, mély, méhkas alakú tárolóvermek s sekélyebb kerek gödrök. Némelyik alján nagy kövek, félkörívben kirakva. Két ilyenben állattemetkezés is volt. Sok volt a cölöplyuk is (27). Némelyik rendszerbe illeszthető; pl. téglalap alakú felszíni cölöpház, szélfogóként használt féltető stb.

A félig földbe mélyített házak (9) egyik csoportja kisebb, hosszúkas, Ny-i oldalon padkával s cölöplyuk nélkül. Másik csoportja lakóház. Ezek formája többnyire lekerekített téglalap alakú, több cölöplyukkal. Az egyik ház kerek volt, szélein s középső tengelyében cölöpökkel. Tűzlelőhely vagy kemence egyikben sem volt.

A telepet két szélén árokrendszer határolta. Keleten, a patakparton egy széles árok, alja kétosztatú. Nyugaton hármasszoros árokrendszer, ami a szélén még tovább tagolódott, helyenként padkás, s tölcseresen szűkült. Volt még egy rövidebb késő középkori árok is a telep közepén.

Két gödörben találtunk emberi maradványokat. Egyikbe egy zsugorított csontvázat tettek, melléklet nélkül. A másikban pedig hamvasztásos temetkezés volt egy ép bikónikus kelta tállal s vastárgyakkal (LT C-D).

A leletanyag főleg kerámia s állatcsont. A kerámia nagy része korongolt szürke edénytöredék: S-profilú tálak, duzzadt peremű gömbölyű tálak, talpas táltöredékek, nagy hombár- s fazéktöredékek. Kiemelkedő egy

fogófüllel rendelkező táltípus ún. Ansatzkopf, melynek legközelebbi párhuzamai a Gellért-hegyi telepről ismertek. Két-három festett sávós kis töredék és grafitos edényperem is előfordul. Nagyon sok a kézzel formált kerámia. Egyenes peremű kónikus csészék, kihajló peremű nagy fazekak, néha plasztikus bütyök vagy bevagdosott díszítéssel. Edénytípusaink egy része már a LT C2 periódusban feltűnik, de többségük a LT D időszakra jellemző.

Néhány fényes fekete felületű töredék s behúzott peremű tál egy korábbi *Hallstatt* településre utal, melyhez objektumot nem tudunk kötni.

Az állatcsont közül kiemelkedik az egyik gödör alján lévő nagyméretű szarv. Egy másik gödörben szarvasmarha-temetkezést találtunk.

A fémanyag nagyon kevés volt. Az egyik gödörházból bronzfibula tűje, másiktól hajtűtöredék származott. A hamvasztásos sírból vasfibula s vasveretes pajzsdudor töredékei kerültek elő.

A szomszédos Akasztódombon fémkeresővel több római érmet s fibulát találtunk, római kerámia kíséretében. A két lelőhely összeér, de az általunk feltárt részen nincs római leletanyag. Ezt a késő kelta telepet a limes menti sáv kiürítésekor a római foglalás elején hagyták fel.

A kelta telepen kívül a feltárást ÉNy-i részén egy kerek kemence került elő munkagödörrel. Ez utóbbiból *török kori* (17. sz.), belül fehér mázas edény származott.

OTTOMÁNYI KATALIN

118. Érpatak, Törvényes-dűlő

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) B

2006. december 13-án terepbejárást végeztünk a Butyka nevű településrészen, melynek során egy új, felszíni telepnyomokkal jelzett bronzkori lelőhelyet regisztráltunk.

ALMÁSSY KATALIN

119. Fábiánsebestyén, Pusztatemplom

(Csongrád megye) B, Szk, LT, Sza, Ge, A, Á, Kk, Ú, I

A község határának Ny-i részén, a Szentésre vezető műúttól É-ra található a lelőhely, a Kórógy-ér bal partján. Itt volt a középkori Fábiánsebestyén falva, templomának DNy-i csonkja ma is közel 3 m-re magasodik egy őskori kurgánon, ennek az egyházi épületnek az alaprajzi elrendezését egy az ezredfordulón lefolytatott ásatás során sikerült tisztáznunk.

A középkori falu erős bolygatást szenvedett az 1960-as, 1970-es évek fordulóján, amikor a területén sertéstelepet létesítettek. A megelőző feltárást egy újabb beruházás tette szükségessé.

A 2006. szeptember 12. és november 15. között végzett kutatás során 233 objektumot regisztrálhattunk a 3000 m²-nyi területen, ebből 28 újkorinak bizonyult.

A legkorábbi leletek a korai bronzkorból származnak (4 objektum), két objektum a késő bronzkori

Gáva-kultúrához köthető. Alaposabb vizsgálatok révén valószínűleg a többi 30 bronzkori gödör zömének a korát is közelebbről meg tudjuk határozni.

A vaskort négy szkíta gödör és egy kelta ház képviseli. Tíz objektumot egyelőre nem tudunk az őskoron belül pontosabban keltezni.

Római kori, szarmata leletek kerültek elő hét objektumból, gepidák ugyancsak hétből, ebből az egyik háznak bizonyult. Egy házat feltártunk az avar korból is, ennek a közelében pedig egy gödröt. Öt objektumból csak kevés jellegzetes leletek kerültek elő, így nem világos, hogy ezek római vagy népvándorlás koriak.

A legtöbb objektum az Árpád-korból származik (51), ezek közül az egyik ház, három szabadon levő kemence, a többi gödör. A 38 késő középkori objektum (köztük egy ház és egy kút) némelyikének a leletei (kályhaszemek töredékei, pecsételt díszű kerámia, csontsíp, csontcsat) tehetősebb réteg jelenlétére utalnak.

Keltezhető leletet nem tartalmazott 41 objektum, ezek nagy része árok, egy pedig egy felnőtt és két csecsemőcsontváz, mindhárom melléklet nélküli. A több korszak objektumai sűrűsödtek, így több esetben metszették is egymást. Bár a lelőhely több pontját is erősen megbolygatták, mégis megállapíthattuk, hogy közepes intenzitást mutat.

A leleteket a szentesi Koszta József Múzeumban helyeztük el.

Konzulens: Lőrinczy Gábor.

Munkatárs: Lichtenstein László és Nagy Dániel.

SZABÓ JÁNOS JÓZSEF

120. Felgyő, Kettőshalmi-dűlő

(Csongrád megye) B, Sza, A, Á

2006. májusban megelőző feltárást végeztünk a lelőhelyen, nagyberuházáshoz kapcsolódóan.

A lelőhely (Felgyő 77.) a község külterületén, a gátéri összekötő úttól ÉNy-ra, a Forgó I. és az elbontott Forgó S.-tanya vonalában helyezkedik el, egy közel 30 ha kiterjedésű dombháton, ahol két magasabb kiemelkedés (87, ill. 87,7 m tengerszint feletti magasságban) található. A lelőhelyen történt többszöri terepbejárás ellenére a felszínen viszonylag kevés őskori, szarmata, avar és Árpád-kori kerámiatöredék került elő. A természetföldrajzi viszonyok azonban azt engedték sejtetni, hogy valószínűleg egy nagy intenzitású régészeti lelőhely feltárása várható, amelyet a mezőgazdasági művelés kevésbé bolygatott.

A feltárt 103 000 m²-en összesen 4353 régészeti objektumot tártunk fel. A lelőhely az építkezés területén teljesen feltárt, de mind a négy égtáj irányában túlnyúlik ezen.

Őskori telepjelenségeknek csak kis mértékben bukkantunk nyomára. Egy-két bronzkorinak tartható gödör tartozik ebbe a sorba. Az előkerült seprűdíszes oldaltöredékek arra utalnak, hogy a terület legkorábbi megtelepedése a kora bronzkor időszakához köthető.

A feltárt lelőhely jelentős részén egy *szarmata kori* település nyomai kerültek napvilágra. A korszak objektumai a terület középső és K-i részén húzódó kiemelkedő homokdomb vonalát követve jelentkeztek. Az objektumok elhelyezkedésének intenzitása váltakozó, vannak sűrű, illetve nagyon ritkán fedett területek is. A településen, ha kisebb-nagyobb tagolásokkal is, de egyenletes rendben helyezkedtek el az objektumok, ami már az előzetes felmérés után is egy folyamatos megtelepedésre utalt. A szarmata kori lelőhelynek a D-i és a Ny-i oldalon megtaláltuk a szélét, a többi irányban a település folytatódik.

A területen a szarmata kori lelőhelyeken megszokott objektumtípusok (földbe mélyített épületek, kemencék, füstölők, vermek, kutak, árkok stb.) kerültek elő. A legérdekesebb jelenség egy közel téglalap alakú egyenetlen padlószint volt, ami valószínűleg egy felszíni, vagy csak éppen földbe mélyített épület tapasztott alja lehetett.

A lelőhelyről előkerült leletanyagot – a szarmata kori településeken tapasztaltaknak megfelelően – döntően kerámia alkotja. A jellegzetes edényformák alapján a település alapítását a Kr. u. 2. sz. első felére tehetjük. Az anyag döntő része már ennél valószínűleg fiatalabb, melyet a jelentős számú római export kerámia, a terra sigillaták, a különféle szürke és téglaszínű pecsételt edény és nagyszámú amphora töredéke datál. A település legfiatalabb periódusa a dombhát déli részén húzódik, viszonylag egységes tömbben. Az itt található többszöri objektumból igen kevés római áru került elő, a formák viszont erős római utánérzést tükröznek. A település e része minden jel szerint már a 3. sz. második felében élte életét.

Néhány helyen, főként árkokban, illetve népvándorlás kori objektumokban másodlagosan kevés *késő szarmata-hun kori* leletanyag is napvilágra került, ami arra utalhat, hogy a feltárt terület közelében van a fiatalabb szarmata település is.

A területen a korszak temetője nem került elő, de feltártunk 10 szarmata kori csontvázat, melyek közül csak egy volt sírgödörben, egy zsugorítva eltemetett nő. Hét csecsemő és kisgyermek, illetve két felnőtt váz volt különféle objektumokban, főként az árkok felső részébe beledobva. Ezek mellett csupán néhány viseleti tárgy volt.

A feltárási felület majdnem egészén megtaláltuk az *avar kori* településhez tartozó nyomokat. Ezeknek sűrűsödése váltakozó volt a 10 hektáros szelvényben. A földbe mélyített épületnyomok és az azokhoz kapcsolódó egyéb jelenségek (gödrök, kemencék, árkok) elhelyezkedése alapján több „településközpontot” figyelhettünk meg.

A szelvényben, a feltárási terület terepadottságai és mérete miatt magaslatok és mélyebb fekvésű részek váltották egymást. Az ÉNy-i területen volt egy mély fekvésű rész, ahol néhány újkori kivételével valamennyi objektum avar kori volt.

A terület fontos éghajlattörténeti adatokat szolgáltat a korszakkal kapcsolatban. Az adott időszakban a csapa-